

ANALIZA SVJETSKOG I HRVATSKOG TRŽIŠTA MASLINOVOG ULJA

ANALYSIS OF THE WORLD AND CROATIAN OLIVE OIL MARKET

Željka Mesić, H. Lončar, Zorka Dolić, Marina Tomić

SAŽETAK

Cilj ovog rada bio je analizirati stanje na svjetskom i hrvatskom tržištu maslinovog ulja. Za prikaz hrvatskog tržišta maslinovog ulja korištena je metoda proizvodno – potrošnih bilanci sukladno metodologiji Statističkog ureda europskih zajednica (EUROSTAT) te podaci Državnog zavoda za statistiku (DZS), dok su za analizu svjetskog tržišta maslinovog ulja korišteni podaci Međunarodnog vijeća za maslinovo ulje (IOOC). U razdoblju od 2009/10 do 2015/16 ukupna proizvodnja maslinovog ulja na svjetskoj razini se kreće od 2,4 do 3,3 milijuna tona maslinovog ulja, pri čemu Europska unija (EU) proizvodi 70%, troši 57%, uvozi 14% i izvozi 66% svjetske proizvodnje maslinovog ulja.

U Hrvatskoj je u razdoblju od 2010. godine do 2014. godine prosječna godišnja proizvodnja maslinovog ulja iznosila 4,15 tisuća tona, dok je prosječna godišnja potrošnja iznosila 1.42 kg po stanovniku. U 2014. godini, u Hrvatsku je uvezeno ukupno 3,5 tisuća tona maslinovog ulja u vrijednosti 12,66 milijuna USD, a izvezeno je 213 tona u vrijednosti 1,43 milijuna USD. Iste godine, najveće količine maslinovog ulja uvozili smo iz Italije, Španjolske i Belgije, dok smo najviše izvozili u Bosnu i Hercegovinu, Sloveniju i Srbiju. U analiziranom razdoblju domaća proizvodnja maslinovog ulja zadovoljava oko 70% domaćih potreba. Konkurentnost hrvatskog tržišta maslinovog ulja moguće je povećati rastom površina pod nasadima maslina, poticanjem okrupnjavanja i tehnološkog osuvremenjavanja proizvodnje, većom kontrolom nad proizvodnjom i distribucijom ulja te poticanjem suradnje i integracije svih dionika u opskrbnom lancu maslinovog ulja. S marketinške točke gledišta, promocijske kampanje o maslinovom ulju treba usmjeriti na informiranje i edukaciju potrošača o maslinovom ulju kako bi se povećala njegova potrošnja i prodaja. Također, promocijske aktivnosti treba usmjeriti na stvaranje prepoznatljivog brenda hrvatskog maslinovog ulja, kako na domaćem tako i na stranom tržištu.

Ključne riječi: maslinovo ulje, svjetsko tržište, Hrvatska, proizvodno-potrošna bilanca

ABSTRACT

The aim of this paper was to analyze the situation in the world and the Croatian market of olive oil. For the analysis of the Croatian market of olive oil method of supply balance sheets according to EUROSTAT methodology (Statistical Office of the European Union) was used based on statistical data from Croatian Bureau of Statistics (CBS) while analysis of the world olive oil market was based on data of the International Olive Oil Council's (IOOC). In the period from 2009/10 to 2015/16 world olive oil production was between 2.4 and 3.3 million tons. The European Union (EU) produced 70%, consumed 57%, imported 14% and exported 66% of the world's olive oil. The average annual Croatian production of olive oil in the period 2010 - 2014 was 4.15 thousand tons while the average annual consumption of olive oil was 1.42 kg per capita. In 2014, Croatia imported 3.56 thousand tons of olive oil worth a 12.66 million dollars, while exports of olive oil amounted to 213.9 tons worth 1.43 million dollars. That same year, Croatia imported the largest amounts of olive oil from Italy, Spain and Belgium, while we mostly exported to Bosnia and Herzegovina, Slovenia and Serbia. In the analyzed period, domestic production of olive oil meets about 70% of domestic needs. The competitiveness of the Croatian market of olive oil can be increased by growing the area under olive trees, by encouraging consolidation and technological modernization of production, greater control over production and distribution as well as encouraging cooperation and integration of all stakeholders in olive oil supply chain. From the marketing point of view, the olive oil promotion campaign should focus on information and education consumers about olive oil in order to increase consumption and sales of olive oil. Also, the promotion should be focused on creating a recognizable Croatian olive oil brand in both domestic and foreign markets.

Keywords: olive oil, world market, Croatia, supply balance sheets

UVOD

Tržište maslinovih ulja je jedno od najviše rastućih tržišta (bez obzira na ekonomsku krizu). Tijekom posljednja dva desetljeća bilježi se postupno povećanje svjetske proizvodnje maslinovog ulja s većim udjelom zemalja koje

nisu tradicionalni proizvođači (Tunis, Alžir, Australija). Povećanje svjetske proizvodnje može se pripisati povećanju prinosa što je rezultat većih ulaganja u obnovu postojećih nasada maslina i modernizaciju proizvodnog procesa, ali i razvoja novih sorti maslina s većim prinosima (Grant, 2006). Također, došlo je i do značajnog povećanja potrošnje u zemljama koje nisu tradicionalni potrošači maslinovog ulja (SAD, Velika Britanija, Tunis itd.). Ovi trendovi su rezultirali intenziviranjem međunarodne trgovine maslinovog ulja i većom globalizacijom tržišta proizvoda koji je i dalje u smislu proizvodnje čvrsto vezan uz zemlje mediteranskog bazena (Italija, Španjolska, Grčka) (AGRO Quality, 2013) koje su vodeći proizvođači, potrošači i izvoznici maslinovog ulja.

Hrvatska, kao mediteranska zemlja pogodne klime, ima dugu tradiciju uspješnog uzgoja masline i maslinovog ulja. Prema Ožaniću (1955), kolonizacijom istočnih obala Jadrana s otocima Korčula, Hvar i Mljet još u 4. st.pr. Kr. zaživjelo je maslinarstvo na našim prostorima. Maslina je najzastupljenija poljoprivredna kultura u regiji Jadranska Hrvatska pri čemu Dalmacija sudjeluje s više od $\frac{3}{4}$ od ukupnog broja stabala maslina u zemlji. Danas se najveći broj stabala maslina (oko 96%) nalazi u vlasništvu obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, a prosječna maslinarska obitelj ima 100-150 stabala maslina, od kojih proizvodi 100-150 litara ulja (Gašparec-Skočić i Milat, 2011). U posljednjih dvadesetak godina u sektoru maslinarstva bilježimo kontinuirano povećanje proizvodnih površina i porast proizvodnje. Rezultat je to većeg ulaganja u tu granu poljoprivrede, davanja poticaja na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, uvođenja novih tehnologija u proizvodnji, povećanja potražnje za maslinovim uljem, kao i popularizacije spoznaje o prehrambenoj vrijednosti maslinovog ulja (Šimunović, 2005). Unatoč pozitivnom trendu u proizvodnji maslinovog ulja domaća proizvodnja maslinovog ulja zadovoljava tek oko 70% domaćih potreba. Glavni ograničavajući faktori razvoja hrvatskog tržišta maslina i maslinovog ulja su usitnjene i male površine pod nasadima maslina, nedostatni skladišni kapaciteti, neučinkovita distribucija koja se javlja kao posljedica slabe povezanosti svih dionika u opskrbnim lancima maslinovog ulja, sivo tržište, uvoz jeftinijeg ulja, mala ulaganja u marketinške aktivnosti. Cilj ovog istraživanja bio je analizirati stanje na svjetskom i hrvatskom tržištu maslinovog ulja te dati preporuke za poboljšanje konkurentnosti ovog sektora. U prvom dijelu rada analizira se stanje svjetskog tržišta maslinovog ulja u razdoblju od 2009/2010. do 2015/2016. U drugom dijelu rada analizira se hrvatsko tržište maslinovog ulja u razdoblju od 2010. do 2014. godine (zavisno o raspoloživim statističkim podacima).

METODE RADA I IZVORI PODATAKA

Za prikaz hrvatskog tržišta maslinovog ulja korištena je metoda proizvodno – potrošnih bilanci sukladno metodologiji Statističkog ureda europskih zajednica (EUROSTAT) (Doc. ASA/PE/643) te podaci Državnog zavoda za statistiku (DZS), dok su za analizu svjetskog tržišta maslinovog ulja korišteni podaci Međunarodnog vijeća za maslinovo ulje (IOOC). Bilanciranje je osnovna metoda koja se danas koristi za sažeti prikaz stanja na tržištu hrane u pojedinoj državi. Prema EUROSTAT-ovoj metodologiji, temeljno pravilo bilanciranja je da se ukupna proizvodnja pojedinog proizvoda ili agregata u jednoj godini saldira s veličinom vanjskotrgovinske razmjene i zaliha. Dobivena veličina predstavlja raspoložive količine za ljudsku potrošnju i dijeli se s brojem potrošača u zemlji kako bi se dobila potrošnja po stanovniku. Glavni cilj izrade proizvodno - potrošnih bilanci je prikazati stanje, te ponudu i potrošnju hrane unutar jedne zemlje ili jednog geografskog područja (npr. Europska unija-EU) za određeno vremensko razdoblje (što može biti kalendarska ili proizvodna godina)¹. S time u vezi, proizvodno–potrošne bilance nude informacije o parametrima kao što su domaća proizvodnja, vanjsko-trgovinska razmjena, domaća potrošnja, potrošnja po stanovniku te stupanj samodostatnosti.

REZULTATI I DISKUSIJA

Analiza svjetskog i EU tržišta maslinovog ulja

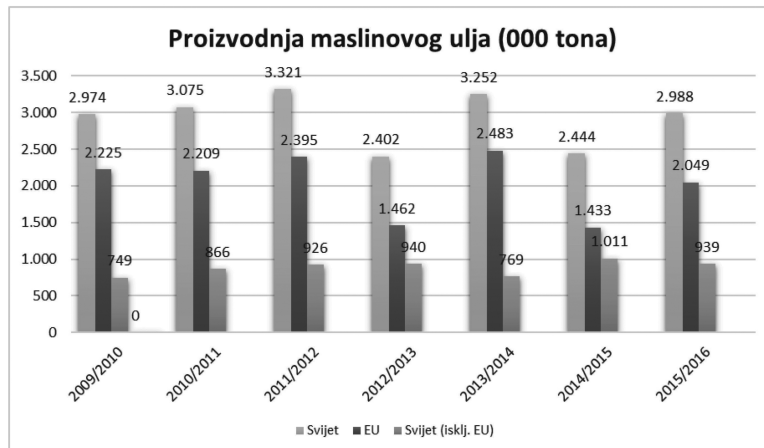
Proizvodnja maslinovog ulja u svijetu

Prema podacima objavljenim od strane Međunarodnog vijeća za maslinovo ulje (IOOC) svjetska proizvodnja maslinovog ulja u posljednjih pet proizvodnih godina (2009/10 – 2014/15), se kreće, ovisno o urodu, od 2,4 do 3,3 milijuna tona maslinova ulja (Grafikon 1). Procjenjuje se da je ovogodišnja proizvodnja dostigla 2,99 milijuna tona te da je za 30% veća nego prethodna s povećanjem od 616 tisuća tona. Udio Europske unije u svjetskoj proizvodnji maslinovog ulja u analiziranom razdoblju iznosi 69,7%. Proizvodnja se odvija na 5,2 milijuna hektara maslinika, što je 4% od ukupne poljoprivredne površine EU, a u proizvodnju je uključeno oko 2,5 milijuna poljoprivrednika.

¹ Za analizu svjetskog tržišta referentno razdoblje je proizvodna godina koja obuhvaća razdoblje od 1. srpnja do 30. lipnja (2009/10 – 2015/16). Za analizu hrvatskog tržišta referentno razdoblje je kalendarska godina odnosno razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca (2010 – 2014).

Grafikon 1. Svjetska proizvodnja maslinovog ulja za razdoblje 2009/2010 – 2015/2016

Chart 1 World olive oil production for period 2009/2010 – 2015/2016

*privremeni podaci, ** procjena

Izvor: IOOC, 2016.

Tablica 1. Najveći svjetski proizvođači maslinovog ulja po zemljama (1000 tona)

Table 1 World largest olive oil producers by country (1000 tons)

ZEMLJE	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015*	2015/2016**	Udio u svjetskoj proizvodnji (%)
Španjolska	1402	1392	1615	618	1782	842	1300	43,7
Italija	430	440	399	416	464	222	472	13,3
Grčka	320	301	295	358	132	300	320	9,8
Portugal	63	63	76	59	92	61	99	2,5
Ostale Eu zemlje	11	13	10	11	14	10	17	0,4
Tunis	150	120	182	220	70	340	140	5,9
Turska	147	160	191	195	135	170	143	5,5
Maroko	140	130	120	100	130	120	130	4,2
Ostale neuropske zemlje	312	456	433	425	434	379	526	14,3

*privremeni podaci, ** procjena

Izvor: IOOC, 2016.

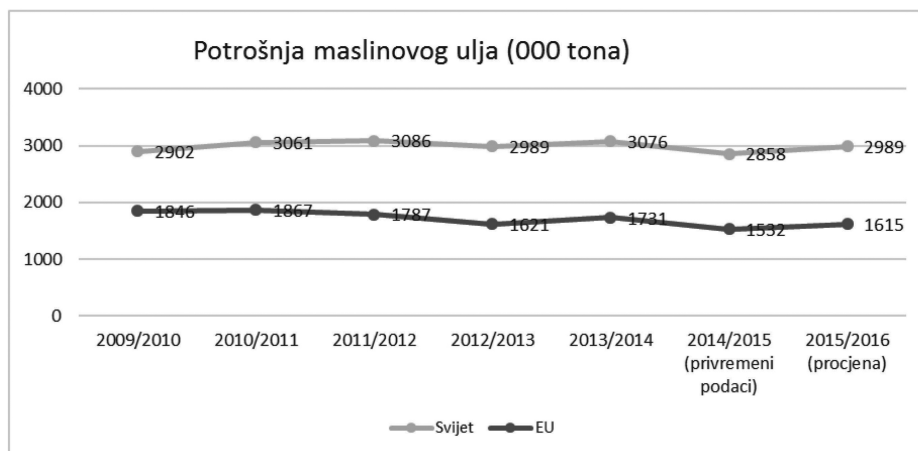
Najveći europski i svjetski proizvođači maslinovog ulja u analiziranom razdoblju bili su Španjolska s udjelom u svjetskoj proizvodnji od 43,7%, Italija s 13,3%, te Grčka s 9,8%. Osim europskih zemalja veliku ulogu u proizvodnji maslinovog ulja imaju Tunis s udjelom u svjetskoj proizvodnji maslinovog ulja od 5,9%, Turska s udjelom od 5,5 % i Maroko s 4,2% (Tablica 1). Udio Hrvatske u svjetskoj proizvodnji je svega 0,2% čime ne utječemo bitno na sveukupnu ponudu na svjetskom tržištu.

Potrošnja maslinovog ulja

Prema procjenama IOOC- a, svjetska potrošnja maslinovog ulja će u 2015/2016 doseći 2,99 milijuna tona, što je porast od 4,4% u odnosu na 2014/2015 (Grafikon 2).

Grafikon 2. Svjetska potrošnja maslinovog ulja za razdoblje 2009/2010– 2015/2016.

Chart 2 World olive oil consumption for the period 2009/2010 - 2015/2016

Izvor: IOOC, 2016.

U analiziranom razdoblju Europska unija troši 57% svjetske proizvodnje maslinovog ulja. Grci konzumiraju 16,3 kg maslinovog ulja po stanovniku, Španjolci 10,4 kg dok je u Italiji prosječna potrošnja oko 9,2 kg maslinovog ulja po stanovniku godišnje (Olive Oil Times Newsletter, 2015). U Italiji i Grčkoj se najviše konzumira ekstra djevičansko ulje, dok u Španjolskoj ekstra djevičansko

ulje čini manje od 50% ukupne potrošnje maslinovog ulja². Potrošnja maslinovog ulja u Francuskoj, Hrvatskoj, Irskoj i Belgiji kreće se u rasponu od 1,2 do 1,7 kg. Ostale članice EU podijeljene su na zemlje u kojima se potrošnja po stanovniku kreće između 0,5 i 1 kg godišnje (Finska Latvija, Njemačka, Nizozemska, Švedska, Slovenija, Austrija, Velika Britanija i Danska) i one u kojima je potrošnja ispod 0,4 kg (Rumunjska, Poljska, Mađarska, Bugarska, Slovačka, Estonija i Češka) (Olive Oil Times Newsletter, 2015). U posljednjih nekoliko desetljeća došlo je i do značajnog povećanja potrošnje u zemljama koje nisu tradicionalni potrošači maslinovog ulja (SAD, Velika Britanija, Tunis, Alžir).

Uvoz i izvoz maslinovog ulja

IOOC procjenjuje se da će svjetski uvoz maslinovog ulja u sezoni 2015/2016 doseći 823 tisuća tona, dok bi izvoz mogao doseći 774 tisuće tona (Tablica 3).

Tablica 3 Svjetski uvoz i izvoz maslinovog ulja (1000 tona)

Table 3 World imports and exports of olive oil (1000 tons)

Proizvodno razdoblje		2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015*	2015/2016**	Udio u vanjsko trgovinskoj razmjeni (%)
UVOZ	Svijet	652	704	769	853	779	891	823	100
	EU	78	82	96	153	53	198	133	14,5
	Svijet (isklj. EU)	574	622	673	700	726	693	690	85,5
IZVOZ	Svijet	653	696	803	843	785	894	774	100,0
	EU	444	481	555	491	600	504	530	66,2
	Svijet (isklj. EU)	209	215	248	352	185	390	244	33,8

*privremeni podaci, ** procjena

Izvor: IOOC, 2016.

² http://ec.europa.eu/agriculture/olive-oil/economic-analysis_en.pdf

Usljed rasta proizvodnje Europska unija je u sezoni 2015/2016 smanjila uvoz maslinovog ulja za 33% i povećala izvoz za 4,9% u odnosu na 2014/2015. U analiziranom proizvodnom razdoblju udio EU u ukupnom svjetskom uvozu iznosio je 14,5% i 66% u ukupnom svjetskom izvozu. U godini 2015/2016 najveći svjetski uvoznik maslinovog ulja je SAD (300 tisuća tona), nakon čega slijedi EU (132,5 tisuća tona), Brazil (66,5 tisuća tona), Japan (60 tisuća tona), Kanada (38,5 tisuća tona), Kina (31 tisuća tona), Australija (24 tisuće tona) i Rusija s uvezenih 21 tisuću tona maslinovog ulja. Iste godine, najveći svjetski izvoznici maslinovog ulja su Španjolska (235 tisuća tona), Italija (219 tisuća tona), Portugal (56 tisuća tona) i Grčka (12 tisuća tona). Izvan Europe najvažniji izvoznici su Tunis, Maroko, Turska, Sirija, Argentina i Čile.

Analiza tržišta maslinovog ulja u Republici Hrvatskoj

Prema podacima DZS-a maslinarski sektor u Republici Hrvatskoj karakterizira rast površina pod maslinicima, promjenjiva proizvodnja maslina i maslinovog ulja, mala potrošnja maslinovog ulja, porast uvoza i izvoza maslinovog ulja (Tablica 4 i 5). U razdoblju 2010.-2013. proizvodnja maslina varira od 30 do 50 tisuća tona, dok prosječna proizvodnja maslinovog ulja iznosi 4,15 tisuća tona s iznimkom u 2014. godini kada je proizvedeno svega 8,8 tisuća tona maslina i 0,98 tisuća tona maslinovog ulja. Naime, 2014. godinu je obilježila velika količina oborina na cijelom uzgojnom području i veći napad bolesti i štetnika (maslininog moljca, maslinine muhe i maslininog svrdlaša) što je utjecalo na drastičan pad proizvodnje. Riječ je o padu proizvodnje od 78,7% u odnosu na 2013. godinu.

Tablica 4. Proizvodnja maslina i maslinova ulja u razdoblju 2010-2014. u RH

Table 4 Croatian production of olives and olive oil for the period 2010-2014

Godina	Masline			Maslinovo ulje, 1000 t
	Površine (ha)	Prirod po ha/t	Proizvodnja, 1000 t	
2010.	17.096	2,2	38,0	4,78
2011.	17.200	1,8	31,4	4,59
2012.	18.100	2,8	50,9	5,05
2013.	18.590	1,8	34,2	4,59
2014.	19.082	0,5	8,8	0,98

Izvor: DZS, Statistički ljetopis, 2015.

Prerada ploda maslina u maslinovo ulje odvija se u oko 148 suvremenih uljara, odnosno do 175 uključujući i male obiteljske te tradicionalne kapacitete. Vodeće Županije po broju maslinika i samih uljara su Splitsko – dalmatinska (39 uljara), Zadarska (34 uljare), Dubrovačko – neretvanska (32 uljare) te Istarska (26 uljara) (Šimunović, 2013).

Tablica 5. Proizvodno – potrošna bilanca maslinovog ulja u razdoblju 2010. – 2014. (1000 tona)

Table 5 Olive oil balance sheet for period 2010 – 2014 (1000 tons)

	MASLINOVO ULJE				
	2010	2011	2012	2013	2014
PROIZVODNJA	4,78	4,59	5,05	4,59	0,98
RASPOLOŽIVE KOLIČINE	6,56	6,37	7,38	6,67	4,32
UKUPAN UVOZ	2,00	2,02	2,53	2,20	3,56
- EU	1,98	2,01	2,51	2,14	3,56
- ostale zemlje	0,02	0,01	0,02	0,07	0,00
UKUPNI RESURSI	6,78	6,61	7,58	6,79	4,54
UKUPAN IZVOZ	0,22	0,24	0,20	0,12	0,21
- EU	0,18	0,18	0,04	0,02	0,03
- ostale zemlje	0,04	0,06	0,16	0,10	0,19
PROMJENE ZALIHA	-0,05	0,45	0,16	-0,72	0,34
DOMAĆA POTROŠNJA	6,61	5,92	7,22	7,39	3,99
GUBICI	0,19	0,18	0,20	0,18	0,04
LJUDSKA POTROŠNJA	6,42	5,73	7,01	7,21	3,95
- po glavi stanovnika/kg	1,45	1,34	1,64	1,69	0,93
STUPANJ SAMODOSTATNOSTI	72,28	77,56	69,98	62,11	24,50

Izvor: Izračunato na temelju podataka DZS, 2015.

U 2014. godini, domaće tržište maslinovog ulja obilježava negativna vanjsko-trgovinska bilanca, odnosno deficit od 11,22 milijuna dolara. Drastično smanjenje proizvodnje u 2014. godini rezultiralo je povećanjem uvoza maslinovog ulja u odnosu na 2010. g. za 43,8%. Naime, u razdoblju od 2010. do 2014. uvoz maslinovog ulja se povećava s 2,0 tisuće tona u 2010. godini na visokih 3,5 tisuća tona u 2014. godini kada smo najveće količine maslinovog ulja uvezli iz Italije, Španjolske, i Belgije. Prema podacima DZS u Hrvatsku je 2014. godine iz Italije uvezeno 2,3 tisuće tona maslinovog ulja u vrijednosti od 8,4 milijuna USD, iz Španjolske 691 tona u vrijednosti od 2,2 milijuna USD, te

385 tona iz Belgije u vrijednosti od 1,1 milijuna USD. Iako je izvoz maslinovog ulja zanemariv, kod njega bilježimo trend kontinuiranog rasta, s iznimkom u 2012. godini (Tablica 5). Najveće količine maslinovog ulja u 2014. godini izvezene su u susjedne zemlje: Bosnu i Hercegovinu (138 tona), Srbiju (28 tona), Sloveniju (22 tone), te Crnu Goru (11 tona). Dotične godine je u Republiku Hrvatsku uvezeno ukupno 3,5 tisuće tone maslinovog ulja za 12,66 milijuna USD, a izvezeno je 213 tona u vrijednosti 1,43 milijuna USD (Tablica 6).

Tablica 6. Hrvatski uvoz i izvoz maslinovog ulja prema zemljama za 2014. g. (tona, USD)

Table 6 Croatian import and export of olive oil by countries for 2014 (tons, USD)

Naziv zemlje	IZVOZ 2014.	IZVOZ 2014.	Naziv zemlje	UVOZ 2014.	UVOZ 2014.
	tona	USD		tona	USD
Bosna i Hercegovina	138,40	638.397	Italija	2.295,44	8.483.784
Srbija	28,19	136.370	Španjolska	691,71	2.241.838
Slovenija	22,25	177.067	Belgija	385,02	1.141.816
Crna Gora	11,13	104.672	Češka	85,52	342.043
Rusija	2,55	43.178	Grčka	39,89	147.120
Švicarska	2,07	17.183	Njemačka	22,21	118.691
Sjedinjene Američke Države	1,46	12.875	Mađarska	24,28	28.238
Njemačka	1,14	12.706	Austrija	7,53	66.086
Zemlje i teritoriji koji nisu navedeni	6,72	290.977	Zemlje i teritoriji koji nisu navedeni	9,98	90.257
Ukupno	213,92	1.433.425	Ukupno	3.561,58	12.659.873

Izračunato na temelju podataka DZS, 2015.

Zahvaljujući sve većoj popularizaciji maslina i maslinovog ulja, u zadnjem desetljeću u Hrvatskoj bilježimo trend laganog rasta potrošnje. Prosječna godišnja potrošnja maslinovog ulja u Hrvatskoj u razdoblju od 2010. do 2014. g. iznosi 1.4 kg po stanovniku, s iznimkom u 2014.g. kada je zbog loše berbe maslina i rasta cijena maslinovog ulja došlo do pada potrošnje na 0,89 kg po stanovniku. Hrvatska je izrazito manjkava maslinovim uljem, a stupanj samodostatnosti u promatranom razdoblju se kreće od 67 do 74%, s iznimkom 2014. godine kada samodostatnost pada na 25%.

ZAKLJUČAK I PREPORUKE

Analizom svjetskog tržišta maslinovog ulja u razdoblju od 2009./10. do 2015./16. utvrđeno je da se ukupna proizvodnja na svjetskoj razini kreće od 2,4 do 3,3 milijuna tona maslinova ulja, pri čemu EU proizvodi 70% i troši 57% svjetske proizvodnje. Udio RH u svjetskoj proizvodnji je svega 0,2%. U analiziranom razdoblju udio EU u ukupnoj razmjeni maslinovog ulja iznosio je 14% svjetskog uvoza i 66% svjetskog izvoza. Prema prognozama ekonomskih stručnjaka specijaliziranih za tržište maslinovim uljem u Europskoj uniji predviđa se da će cijena maslinovog ulja rasti do čak 30%, a da će ulja nedostajati za zadovoljenje potražnje sve do 2020. Većina stručnjaka navodi da su glavni razlozi za to: smanjenje subvencija na općoj razini za proizvodnju maslinovog ulja za 30-tak%, velika suša u Španjolskoj u 2014./2015. koja je smanjila proizvodnju te zemlje za čak 60% (udio Španjolske u svjetskoj proizvodnji je 44%), veći rast svjetske potrošnje u odnosu na proizvodnju maslinovog ulja, ograničenost proizvodnje masline za područja sa odgovarajućom klimom te uspostava i provedba standarda kvalitete ekstra djevičanskih maslinovih ulja na svjetskoj razini.

Analizom hrvatskog tržišta maslinovog ulja u razdoblju od 2010.-2014. utvrđeno je da je prosječna proizvodnja maslinovog ulja iznosila 4,15 tisuća tona, dok je prosječna godišnja potrošnja po stanovniku iznosila 1,42 kg. U 2014. godini najveće količine maslinovog ulja smo uvezili iz Italije, Španjolske i Belgije, dok smo najviše izvezili u Bosnu i Hercegovinu, Sloveniju i Srbiju. Ulaskom Hrvatske u EU povećana je izloženost domaćih proizvođača sve većoj konkurenciji sa stranih tržišta, posljedica čega je sve veći uvoz jeftinijeg maslinovog ulja iz Italije i Španjolske. Međutim, usprkos sve većoj ponudi jeftinijeg ulja, maslinovo ulje naših maslinara na tržištu se sve više prepoznaje kao kvalitetan proizvod. U prilog tome govore brojna svjetska priznanja našim maslinarima za najbolja maslinova ulja svijeta. Analiza sektora pokazuje da su mogućnosti za proizvodnju maslina i maslinovog ulja u Hrvatskoj daleko veće od trenutno iskorištenih kapaciteta s obzirom da domaća proizvodnja pokriva oko 70% domaćih potreba. Kako bi povećali konkurentnost hrvatskog tržišta maslinovog ulja potrebno je povećati površine pod nasadima maslina, poticati okrupnjavanje i tehnološko osuvremenjivanje proizvodnje, poticati suradnju i povezivanje svih dionika u opskrbnom lancu maslinovog ulja. Horizontalna suradnja (uključujući spajanja) među zadrugama može uvelike poboljšati konkurentsku poziciju zadruga u opskrbnom lancu, posebice zadrugama koje planiraju izvoziti na inozemno tržište. Prednosti povezivanja za proizvođače mogu biti manji troškovi proizvodnje i distribucije, lakši plasman robe na

tržište, kao i jača pregovaračka moć s kupcima. Trend koji bi također trebalo promijeniti je i prodaja velikog dijela maslinovog ulja na tzv. "sivom tržištu", kao i uvoz nekvalitetnog maslinovog ulja po niskim cijenama što ruši prodajnu cijenu ulja domaćih proizvođača. To se može postići uspostavljanjem standarda kvalitete ekstra djevičanskih maslinovih ulja na svjetskoj razini te rastom kontrole nad proizvodnjom i distribucijom ulja. Ovim mjerama će se smanjiti količina ekstra djevičanskih maslinovih ulja na tržištu pa će mu stoga i rasti cijena. S marketinške točke gledišta, promocijske kampanje o maslinovom ulju treba usmjeriti na informiranje i edukaciju potrošača o maslinovom ulju (proizvodne metode, sorte, podrijetlo, zemljopisna zaštita, zdravstveni učinci, nutritivna svojstva, namjena u kuhinji i ostalo) kako bi se povećala njegova potrošnja i prodaja. Također, potrebno je nastaviti ulagati u informiranje i promociju (sudjelovanje na priredbama, sajmovima i izložbama, mediji) na domaćem i stranom tržištu u svrhu stvaranja prepoznatljivog brenda hrvatskog maslinovog ulja.

LITERATURA

1. Državni zavod za statistiku (2015). Statistički ljetopis za 2010., 2011., 2012., 2013. 2014. Dostupno na <http://www.dzs.hr/>. Datum pristupanja 5.12.2015.
2. Državni zavod za statistiku (2015). UVOZ I IZVOZ po proizvodima carinske tarife i zemljama porijekla (tab 45. i tab 46.), za razdoblje od 2010. – 2014., DZS RH Dostupno na <http://www.dzs.hr/>. Datum pristupanja 5.12.2015.
3. Eurostat (2009). Doc. ASA/PE/643, Handbook for Compiling Supply Balance Sheets for Oil seeds and oleaginous fruit, Vegetable fats and oils, Oil cakes (interni dokument).
4. Gašparec, Skočić, Lj., Milat, V. (2011). Maslina i maslinovo ulje - Božji dar u Hrvata. Mavi d.o.o., Zagreb
5. Gugić, J. Gugić, M., Perica, S., Strikić, F. (2007). SWOT analiza hrvatskog maslinarstva. 2. znanstveno – stručno savjetovanje hrvatskih voćara s međunarodnim sudjelovanjem - zbornik sažetaka, Zadar, 74-74.
6. Grant, L.R.M. (2006). Analisi strategica per le decisioni aziendali, Il Mulino Editore, 119-146.
7. International Olive Oil Council's (IOOC) (2015). Podaci o svjetskoj proizvodnji, potrošnji i vanjsko trgovinskoj razmjeni maslinovog ulja po zemljama. Dostupno na: <http://www.internationaloliveoil.org/estaticos/view/131-world-olive-oil-figures>

8. Olive Oil Times Newsletter No 91 February (2015). Dostupno na <http://c1.oliveoiltim.es/library/ioc-february-2015-newsletter.pdf>. Datum pristupanja 4.04.2015.
9. Ožanić, S. (1955). Poljoprivreda Dalmacije u prošlosti. Izdanje društva agronoma NRH podružnica Split, Split
10. Šimunović, V. (2005). Stanje maslinarstva i uljarstva u Republici Hrvatskoj. Pomologia Croatica, 1(1-2), 69-78.
11. Šimunović, V. – Hrvatsko maslinarstvo, jučer, danas, sutra, Poljoprivredna savjetodavna služba, Zagreb, 2013.

Adresa autora - author's address:

Dr.sc. Željka Mesić, e-mail: zmesic@agr.hr,
Mag.ing.agr. Marina Tomić, e-mail: matomic@agr.hr,
Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet,
Zavod za marketing u poljoprivredi,
Svetošimunska c. 25, 10000 Zagreb

Primljeno – received:

23.12.2015.

Hrvoje Lončar, Zorka Delić
Studenti Bs studija Agrarna ekonomika,
Sveučilište u Zagrebu Agronomski fakultet,
Zavod za marketing u poljoprivredi,
Svetošimunska c. 25, 10000 Zagreb

